

M E M O

Reg.nr.:	17.017646		
Aan:	Commissie Veiligheid en Gezond Water		
Van:	Martine Leewis		
Cc:	Harm Gerrits, Timo van Tilburg, Aafke Krol		
Onderwerp:	Position paper nutriënten Rijnland		
Datum:	7 maart 2017		

1. Inleiding

Aanleiding: Nederland onderhandelt in 2017 met de Europese Commissie over het 6^e Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn. Europa is niet tevreden over de kwaliteit van het Nederlandse grond- en oppervlaktewater en stelt mogelijk de Nederlandse derogatie ter discussie. Tegelijkertijd tekenden eind 2016 vele partijen, waaronder de UvW, de delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater. Het nutriënten-dossier is door deze ontwikkelingen sterk in beweging. Om positie te bepalen en om eigen activiteiten af te stemmen op landelijke ontwikkelingen heeft Rijnland behoefte aan een standpunt. Voorliggend position paper voorziet daarin. D&H stelde het position paper op 7 maart 2017 vast.

Nutriënten zijn sleutel voor goede waterkwaliteit: Nutriënten vormen in Rijnlands watersysteem de sleutel voor een goede waterkwaliteit. Het water is vanwege hoge nutriëntgehalten vaak troebel en algenrijk. Dat leidt tot een soortenarme en laagwaardige ecologie. Er zijn klachten over blauwalg en zwemverboden op zwemwaterlocaties en grote hoeveelheden kroos in de stad. De toestand verbetert langzaam. Landelijke rapporten wijzen er evenwel op dat het niet aannemelijk is dat tijdig een goede waterkwaliteit wordt bereikt (Europese doel voor 2027).

De hoofdoorzaak van de Rijnlandse nutriënt problematiek ligt bij verliezen uit agrarische bedrijfsvoering, lozing door afvalwaterzuiveringsinstallaties en nalevering uit bodems, kwel en nutriëntrijke bagger. Emissies door natuur spelen bij vogelkolonies een rol. Het exacte aandeel van de verschillende bronnen wordt geactualiseerd (zie kopje "gedegen cijfermatige onderbouwing").

2. Samen naar regionale gebruiksvoorschriften

Rijnland is in overleg met EZ, waar in gezamenlijk overleg met de LTO, RBO Rijn-west en de CWE van de Unie de volgende gedachtenlijn is ontstaan om samen naar regionale gebruiksvoorschriften te komen.

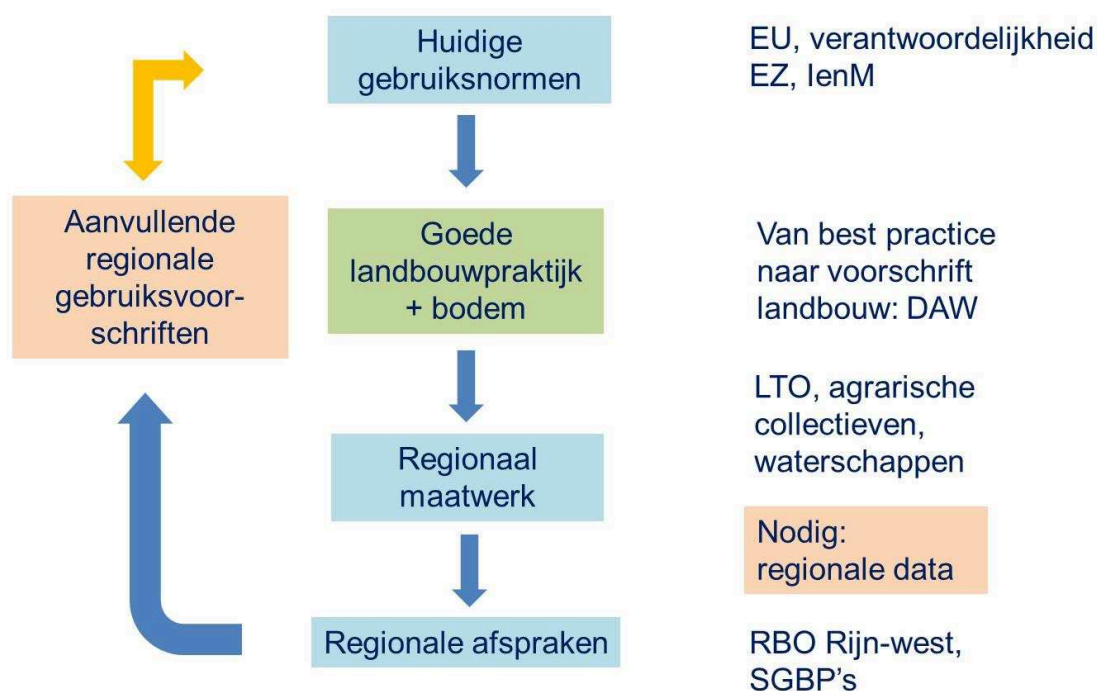
Huidige gebruiksnormen: we laten de verantwoordelijkheden in stand, d.w.z. dat de huidige normen voor nutriënten het vertrekpunt zijn. Geen verdere aanscherping van de normen voor belasting, maar ook niet afschuiven van verantwoordelijkheden van rijk naar regio. Voor de (inter)nationale kaders blijven EZ en I&M verantwoordelijk, ook richting Brussel. Dit moet onder andere garanderen dat de derogatie opnieuw verleend kan worden.

Natuurlijk zit hier spanning: studies laten immers zien dat de huidige gebruiksnormen nog niet automatisch een goede waterkwaliteit garanderen. Vooral nog lijkt een verdere aanscherping van de gebruiksnormen niet mogelijk- en nodig. Het mestoverschot zal

M E M O

daardoor nog verder toenemen en er zijn signalen dat agrariërs bij de huidige gebruiksnormen sub-optimaal mesten. Vooralsnog wordt verwacht dat de juiste en tijdige toepassing van meststoffen nog een forse milieuwinst kan opleveren. Daarom zoeken we de oplossing in regionale gebruiksvorschriften.

Samen met de agrarische sector naar regionale gebruiksvorschriften

Goede landbouwpraktijk wordt het vertrekpunt: we moeten als overheden en sector(en) niet langer met de ruggen naar elkaar staan. Van oudsher zijn we als waterschappen goed in het bedenken wat de landbouw moet doen, en als landbouw goed in wat de waterschappen moeten doen. Als we nu allebei de wereld verbeteren en bij onszelf beginnen, kunnen we een stap vooruit zetten. We nemen de goede landbouwpraktijk als vertrekpunt en kijken naar de kansen die de combinatie 'bodem-water-waterkwaliteit' biedt. In gesprekken blijkt dat 'inzetten op goede bodemkwaliteit' openingen biedt bij de sectoren.

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is ons vertrekpunt. Want: hiermee heeft LTO haar commitment getoond, de minister kent het en waardeert het, het is het vertrekpunt voor onze eigen samenwerking met de sector. DAW kent echter ook zwaktes: het heeft de reputatie te vrijblijvend te zijn. En ook de waterschappen/provincies krijgen het 'verwijt' dat het te langzaam en te bureaucratisch gaat. De koplopers dreigen het peloton te verliezen. Dit ongeduld moet zich niet vertalen in nationale regeldrift.

Regionaal maatwerk. DAW leidt naar de aard van de zaak tot regionaal maatwerk. Hier ontmoeten LTO, agrarische natuurverenigingen en de waterschappen elkaar. Als het goed is, worden de leerpunten van het regionaal maatwerk verankerd in regionale afspraken.

M E M O

Regionale afspraken. Regionaal maatwerk leidt nu al tot regionale afspraken. Een logisch platform voor regionale afspraken is het KRW-deelstroomgebied Rijn-west (RBO's). Een logisch format zijn de Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP's), en de nota's die waterschappen daar zelf onder hangen. Zoals onze nota Schoon Water 2. Voortgang van deze afspraken is bijvoorbeeld te vinden in het Rijnlands overzicht van 'stand van zaken blauwe diensten en aanpak landbouwemissies'.

Regionale data. Om verdere regionale afspraken te maken is het nodig meer regionale data te verzamelen, die door alle partijen gedeeld en onderschreven worden.

Aanvullende regionale gebruiksvoorschriften. Dit blijkt het schakelpunt waarom het nu gaat. EZ heeft bewijslast richting Brussel nodig dat de regio's serieus werk willen en kunnen maken van het regionaal maatwerk. De sector wil ook een stok achter de deur om de (geur van) vrijblijvendheid van de regionale pakketten af te halen. Tegelijkertijd hebben we tijd en ruimte nodig om te experimenteren, en de achterbannen te overtuigen dat de goede landbouwpraktijk het 'nieuwe normaal' moet worden.

Over de aanvullende regionale gebruiksvoorschriften zal de komende maanden de discussie gaan. Aanvullend, omdat een aantal maatregelen (uit de lijst van de unie) zich leent voor generiek beleid, bijvoorbeeld erfafspoeling. Andere maatregelen zijn en blijven maatwerk. De termijnen en mate van concreetheid van deze regionale gebruiksvoorschriften vergen zorgvuldig onderzoek en afstemming.

3. Verdere overwegingen

Weerbarstige materie: Verschillende landelijke analyses laten zien dat het niet aannemelijk is dat Nederland er in slaagt tijdig een goede waterkwaliteit te bereiken. Rijnlands cijfers bevestigen dit beeld, waarbij de trends wel laten zien dat de waterkwaliteit verbetert. De indruk bestaat dat er nog veel mogelijk is om de waterkwaliteit te verbeteren. Het is niet op voorhand te zeggen of dat tot een volledig doelbereik in 2027 leidt.

Een recente analyse van de Universiteiten van Tilburg/Utrecht zien dat regionale partijen over onvoldoende instrumenten beschikken om de emissies verder terug te dringen. Rijnland wil samen met de agrarische sector werken aan regionale gebruiksvoorschriften. Uiteindelijk kunnen de regionale voorschriften door het rijk gebruikt worden om de wet- en regelgeving beter op de specifieke lokale situatie toe te snijden. Zo wordt een verdere aanscherping van de generieke mestwetgeving vermeden.

Het is belangrijk deze constatering bij de verdere nutriënten-aanpak goed te communiceren, om te voorkomen dat verkeerde verwachtingen worden gewekt.

Integrale aanpak: De nutriënten-aanpak richt zich op de nutriënten (mineralen) stikstof en fosfaat. De agrarische sector vraagt om een integrale benadering, waarbij ook gewasbeschermingsmiddelen en de verziltingsproblematiek worden meegenomen.

Afvalwaterketen onderdeel aanpak: Rijnlands awzi dragen ongeveer een kwart bij aan de belasting van de boezem met nutriënten (agrarische emissies ongeveer de helft, achtergrondemissies en instroom van rivierwater de andere kwart). Rijnland neemt haar verantwoordelijkheid voor deze bron op basis van het lozingenbeleid. Waar mogelijk worden emissies de komende jaren verder gereduceerd. Dit geldt ook voor de waterketen, waar tal van kleine emissies (zoals riooloverstorten) voor lokale waterkwaliteitsproblemen zorgen.

M E M O

Zichtbaar en meetbaar: Het is belangrijk om het resultaat van de nutriënten-aanpak zichtbaar te maken. Tegelijk is dit lastig, omdat de waterkwaliteit maar langzaam verbetert. Met een vernieuwde rapportage worden de resultaten van het huidige agrarische meetnet ontsloten. Rijnland werkt mee in initiatieven om meetgegevens beter te ontsluiten en toegankelijk te maken. Samen met de agrarische sector experimenteren we met technieken om eenvoudige monitoring in te zetten bij de bewustwording van agrariërs.

Gedegen cijfermatige onderbouwing: Het exacte aandeel van de verschillende bronnen aan de het totale beeld wordt de komende periode geactualiseerd. Emissies als gevolg van historische mestgiften en achtergrondbelastingen horen hier bij. Meten is weten, en individuele ondernemers moeten niet het gevoel krijgen dat ze worden afgerekend voor zaken waar ze niets aan kunnen doen. Maar, vertrekpunt in ons denken is dat ieder van ons (agrarische sector en hoogheemraadschap) genoeg redenen heeft om te het eigen aandeel serieus te nemen, en naar werkende maatregelen op zoek te gaan.

De emissie-analyse wordt geactualiseerd. Mogelijk wordt met kaarten een verband gelegd tussen de bemestingstoestand van gronden en de waterkwaliteit. Rijnland stelt goed onderbouwde systeemanalyses op, die de basis vormen voor de KRW-plannen voor de derde generatie SGBP's.

Vigerend Rijnlands beleid basis voor aanpak: De nutriënten-aanpak is een belangrijk element van het KRW-programma, zoals dat in de Nota Schoon Water 2 en de tweede generatie SGBP's (2016-2021) is vastgelegd. Het beleid voor de emissies uit Rijnlands awzi staat in het lozingenbeleid awzi. Er is op dit moment geen aanleiding om het vigerende Rijnlandse beleid voor nutriënten aan te passen.

Actualisatie Rijnlands programma landbouw-emissies: Rijnland werkt al een aantal jaar samen met de agrarische sector aan maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze aanpak is teelt specifiek. De bestaande aanpak wordt samen met de agrarische sector in lijn met het position paper nutriënten geactualiseerd. We gaan samen met de agrarische sector op zoek naar passende regionale gebruiksvoorschriften. Deze samenwerking borgt het draagvlak. Aanvullend zet Rijnland instrumenten in als monitoring, communicatie en handhaving.

4. Conclusie

1. Rijnland staat een gedegen en proactieve aanpak van de nutriëntenproblematiek voor, die voortbouwt op de standpunten van de Unie van Waterschappen, het RBO Rijn-West en het 6^e actieprogramma voor de nitraatrichtlijn. De aanpak sluit aan op het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, de nutriëntenaanpak van deelstroomgebied Rijn-west en de delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater.
2. Rijnland werkt samen met de agrarische sector op basis van de goede landbouwpraktijk toe naar effectieve regionale gebruiksvoorschriften. Deze zijn goed inpasbaar in de agrarische bedrijfsvoering. De aanpak wordt verder uitgewerkt in het geactualiseerde programma landbouw-emissies.
3. De afvalwaterketen en achtergrondemissies vormen onderdeel van de nutriëntenaanpak.
4. Rijnland zorgt voor een goede en zichtbare cijfermatige onderbouwing.

M E M O

Informatie

Achtergrondinformatie

- Position paper waterschappen en mestbeleid (CWE 17/02/2017)

Recente kamerbrieven

- Kamerbrief maatregelenpakket fosfaatreductie (18/11/2016), (30/12/2016) en (3/02/2017)
- Kamerbrief inzake percentages verplichte mestverwerking 2017 (20/12/2016)
- Kamerbrief stand van zaken mestbeleid 2016 (20/12/2016)
- Kamerbrief 6e actieprogramma nitraatrichtlijn (20/12/2016)
- Kamerbrief inzake mestverwerkingspercentages (22/12/2016)
- Kamerbrief beantwoording vragen over mestbeleid (20/02/2017)

Relevante Rijnlandse beleidsdocumenten

- Nota schoon water 2 (KRW-programma 2016-2021) (2015)
- Achtergrondbelasting nutriënten Rijnland (2014)
- Lozingenbeleid Rijnlands awzi (2014)
- Waterkwaliteit agrarische gebieden 2013 (2014) (zo ook 2012 enz.)
- Trendanalyse meetnetten Hoogheemraadschap van Rijnland (2011)
- Emissiebeheerplan Rijnland 2019-2015 (2009)
- Stofbalansen Rijnland voor chloride, stikstof, fosfor, koper, nikkel en zink (2006)